

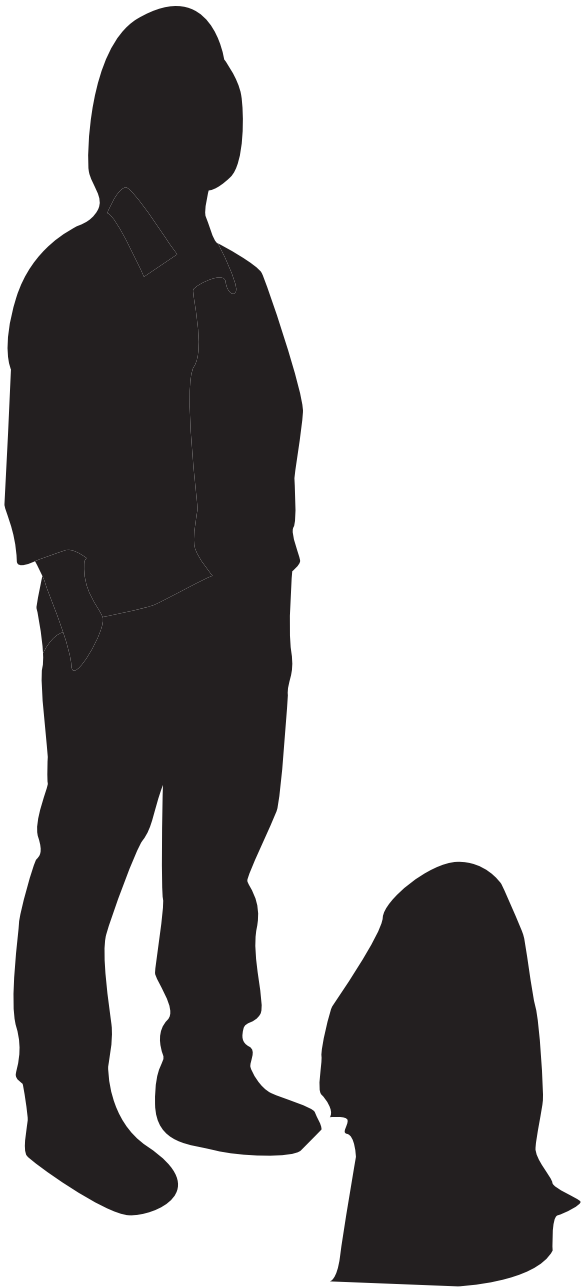
tmmob
mimarlar
odası

ANKARA ŞUBESİ
BÜLTEN

107

Haziran-Temmuz 2013

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Ali Hakkan

Yayın Kurulu

Ali H. Alptekin
Meltem Al
Bülent Batuman
Seçil Binboğa
Mürüvvet Ceylan
Görkem Demirok
Semiha Dugan
Berrak Erdal
Özge Göncü

Zeynep Güneş
Sıla Karataş
Emel Kefeli
Orçun Köken
Muteber Osmanpaşaoğlu
Bahriye Öktem
Ali Tolga Özden
Asena Özen
Ömer Burak Polat

Arif Şentek
Duygu Tekin
Ethem Torunoğlu
Özlem Dengiz Uğur
Y. Yeşim Uysal
Fadime Yılmaz
Ece Yoltay

Yayına Hazırlayan

Pelin Özgümüş

Grafik Tasarım* ve Kapak Tasarımı

Ömer Burak Polat

*Tasarımhane firmasının Ağustos 2010'daki çalışması baz alınarak yapılmıştır.

tmmob
mimarlar
odası

ANKARA ŞUBESİ
BÜLTEN

107

Haziran-Temmuz 2013

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni ayda bir yayımlanmaktadır.
Burada yer alan yazıların içeriğinin sorumluluğu yazarına aittir.
Kaynak gösterilmek koşulu ile alıntı yapılabilir.

Yayınlanma Tarihi: Temmuz 2013
Konur Sokak No: 4/3 Kızılay, ANKARA
T: 312 417 86 65 F: 312 417 18 04
e-posta: info@mimarlarodasiankara.org
www.mimarlarodasiankara.org

gezi parkı özel bölüm

- 04** Evet, Her Şey Bir Ağaçla Başladı... -Tezcan Karakuş Candan
- 05** Meydan, Sokak, Park: Direnişle Yeniden Üretilen Kamusal Mekân -Bülent Batuman
- 09** Gezi Parkı Eylemleri İle İlgili Kritik Notlar
- 10** Gezi Direnişi Güncesi
- 18** Gezi Parkı Süreciyle İlgili Basın Açıklamaları
- 22** Gezi Direnişi Albümü

kent ve ülke gündemi

- 36** Sivas Katliamı 20. Yılında
- 36** Teoman Öztürk Anması
- 37** Başka Bir Mimarlık İçin: Dünyadan Farklı Örgütlenme Örnekleri –4 Arc-“Devrimci Mimarlar Konseyi” -Arif Şentek
- 39** Şube Gözünden Kent Gündemi

basın açıklamaları

- 41** Reyhanlı Katliamını Gerçekleştiren İnsanlık Düşmanlarını Kınıyoruz! -TMMOB Mimarlar Odası
- 41** Gazi Üniversitesi'nde Kilise Maketinin Parçalanması -TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Öğrenci Komisyonu
- 42** Emek Sineması -TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi
- 42** İstanbul'da 3. Havalimanı Projesi -Çevre Mühendisleri Odası
- 43** AKM Hukuken Yıkılmaz! -TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi
- 43** YÖK Teknik Öğretmenlere Mühendislik Unvanı Verme Peşinde... -TMMOB

şubemizden

- 44** Meslek Yılına Saygı Töreni
- 46** Özel Sektörde Çalışan Mimarlar Ofis Gezileri A Tasarım Mimarlık
- 46** Çocuk ve Mimarlık Çalışmaları Kazan Buluşmaları
- 47** Ankara Valiliği Çocuk Dostu Şehir Projesi
- 48** Bir Yapı Bir Mimar Esenboğa Havalimanı Mimar: Ercan Çoban
- 48** Genç Yarışanlar 4 ve 5
- 50** Atatürk Bulvarı Cephelerindeki Kimliksizleştirmeye Karşı Çıkıyoruz
- 51** Sanatçılar Nasıl Bir Ankara İstiyor?
- 52** ABD Büyükelçiliği AOÇ Arazisinden Vazgeçsin!
- 53** Durmak Yasaklandıysa Artık Durabiliriz
- 53** Brezilya Büyükelçiliği Önünde Biber Gazı Protestosu
- 54** İşyeri Temsilcileri Çanakkale Seramik Fabrikası Gezisi
- 55** Kent Mekanlarının Kadın Cinayetlerindeki Rolü Söyleşisi
- 56** Metin Lokumcu Hopa'da Anıldı
- 57** St. Petersburg – Moskova Kültürel ve Teknik Gezisi

ankara'da sivil mimari bellek

- 58** Suat Ağralı ve Sadık Apartmanı
kitap yorum

- 61** Leman Cevat Tomsu Türk Mimarlığında Bir Öncü 1913-1988 Mimarlığa Emek Verenler Dizisi, No: 6
proje uygulama

- 62** Devam Eden Tasarım Yarışmaları
vefat

- 63** mesleki denetim

- 64** gelir-gider tablosu

65

Suat Ağralı ve Sadık Apartmanı¹

Y. Yeşim Uysal

ODTÜ Mimarlık Tarihi Doktora Öğrencisi

yesimuysal@gmail.com

ankara'da sivil mimari bellek

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan arsa spekülasyonları, çok partili sisteme geçişle birlikte, 1950'li yıllardan itibaren konut üretiminin serbest piyasa mekanizmalarına uyarlanması ile önemli artışlar göstermiştir. Bu durum kentsel nüfusun 1950'li yıllardan itibaren giderek artması ile yakından ilişkilidir.² 1940-1950 yılları arasında %20,1 olan kentsel nüfus artışı, 1950-1960 yılları arasında %80,2'yi bulmuştur.³ Ankara başkent olması ve kamu yatırımlarının kentte yoğunlaşması nedeniyle hızlı nüfus artışını ve buna bağlı olarak ortaya çıkan konut sorununu 1950'li yıllardan itibaren yoğun bir biçimde deneyimlemiştir. Bu yazının konusu olan Sadık Apartmanı Ankara'da konut üretimi ve bu üretimin tasarım yaklaşımını ortaya koyması bakımından ele alınabilecek bir örnektir.

Konut sorununun çözümü için Cumhuriyet tarihi boyunca hükümetler farklı dönemlerde bir dizi kararlar üretmiş, ancak bu kararların çoğu hayata geçirilirken problemler yaşanmıştır. Bu süreçte genel eğilim konut sorununu serbest piyasa mekanizmaları içinde çözmek olmuştur.⁴ Kamu kesimi denetim mekanizmasında ve alt yapı temininde rol almış, karar mekanizmalarının oluşmasında mülkiyetten kaynaklanan baskı mekanizmalarına karşı duramamıştır.⁵ "Kentlerin düzen ve işleyişinin serbest piyasa mekanizmalarına bırakılmış olması" konut sorununun önemli bir ayağını oluşturmaktadır.⁶ 1960'lı yıllarda hızlı kentleşmenin sonucu olarak konut açığı büyük rakamlara ulaşmıştır.⁷ Bu tarihlerde, konut sorununa devletin etkin müdahalesi ancak 1. Kalkınma Planında mümkün olmuştur. 1. Kalkınma Planında lüks konut üretiminin özel vergiler ile güçleştirilmesi ve orta ve alt gelir gruplarına yönelik konut üretiminin teşvik edilmesi için bazı önemler öngörülmüştür. Sonuçta halk konutları standartları belirlenmiş, bu standartlara uyanlara vergi indirimi sağlanmıştır.⁸ Ancak bu durum 2. Kalkınma Planında değişmiş, serbest piyasa mekanizmaları konut sorununun belirleyicisi durumuna gelmiştir.⁹

Sadık Apartmanı'nın inşa edildiği 1964 yılında ülkede 217 483 olan konut ihtiyacının ancak 33 392'si karşılanabilmiştir.¹⁰ Bu yılda Ankara'da "iyi mesken oranı %46,1 iken, orta mesken oranı % 18,7, fena mesken oranı ise %35,2'dir".¹¹ Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1964 yılında yaptığı Mesken Şartları Anketine göre Ankara'da kiracı oranı %60, ev sahibi oranı ise %37,6'dır. Aynı ankete göre İstanbul'da kira ortalaması 166 Lira iken, Ankara'da kira ortalaması 169 Liradır.¹² 1960 yılı istatistiklerine göre ise İstanbul'da 95 m², İzmir'de 97 m² olan ortalama konut alanları, Ankara'da 123 m²'dir. Tüm veriler değerlendirildiğinde, Ankara'da konutun sosyal ve ekonomik yaşam içindeki rolü açığa çıkmaktadır. Sadık Apartmanı'nın inşa edildiği yıllar boyunca Ankara giderek artan konut ihtiyacı ile yüz yüze gelmiştir. Bu dönemde kentte hızlı bir apartmanlaşma süreci yaşanmış, öyle ki apartmanlaşma gündelik hayatı belirleyen bir yaşam tarzı oluşturmuştur. Günümüzde halen Ankara en çok apartmanın bulunduğu illerin başında gelmektedir.

Sadık Apartmanı bu çerçevede serbest piyasa mekanizmaları içinde, mülkiyet alanı geniş tutularak, kullanıcıların uygun koşullarda ikamet edebilecekleri şekilde planlanmış; yapı standartlarına uygun biçimde, imar kuralları, dönemin hakim planlama ve tasarım anlayışı harmanlanarak üretilmiştir. Yapı bir dönem Ankara konutlarının belirgin özelliklerini taşıyan bir yapı olarak önem taşımaktadır.

Suat Ağralı tarafından tasarlanmış¹³ (**Resim 1**) olan yapının cephe düzeni oldukça sadedir. Yapıda kullanılan yatay balkonlar tasarımın ana ögesidir. Bu yataylığı dik kesen merdiven kovası ve pencere düzenleri ile cephelerde denge yakalanmıştır. (**Resim 2**) Geniş pencereleri ve balkonları ile yapı Ankara'da bu dönemde inşa edilen apartman bloklarının bir örneği olarak değerlendirilmektedir. Yapıda bodrum ve zemin katları üzerine iki kat bulunmaktadır. Sadık Apartmanı dokuz bağımsız bölümden oluşmaktadır ve toplamda 886 m²'dir. Yapının Ankara genelinde yaygın olan kırma çatı yerine terasla sonlandırılması, imar hakları çerçevesinde yapı sahibinin bir daire daha edinmek istemesinden kaynaklanmaktadır. İnşa edildiği dönemde yapıyı çevreleyen bahçe duvarlarının projesi de Belediyece onaylanmıştır.¹⁴

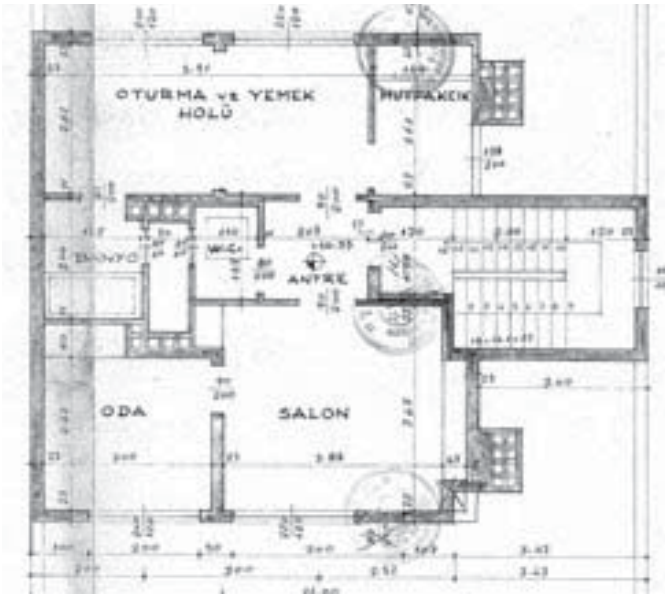
Resim 1: Genel Görünüş

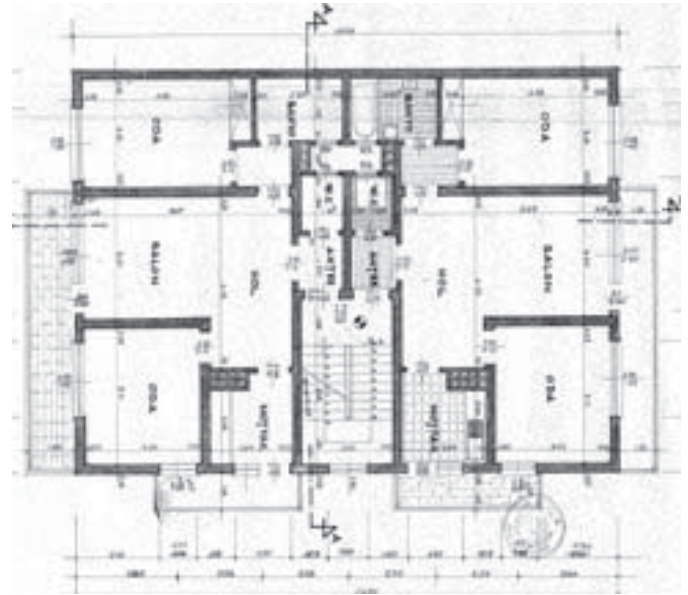
Resim 2: Yapının Ön ve Yan Cephesi

Resim 3: Daire Girişleri

Resim 4: Normal Kat Planı

Resim 5: Çatı Katı Planı

Resim 6: Yapının Girişi

Resim 7: Yapının Giriş Kapısından Detay

Yapının planlaması oldukça yalındır. Merdiven kovası yan cepheye alınmış, merdiven kovasının iki yanına birer daire yerleştirilmiştir. (Resim 3) Her daire diğerinin simetriğidir. Bu dairelerden yalnızca biri ana yola bakmakta (Resim 4), diğeri ise yapının arka bahçesini görmektedir. Çatı katında ise tek bir daire bulunmaktadır. Bu dairenin planlaması diğerlerinden farklıdır, ancak yine de diğer dairelerdeki hacimler gözetilerek şekillendirilmiştir. (Resim 5)

Sadık Apartmanı Mamak Caddesi'ne paralel uzanan Dügün Sokak'ta yer almaktadır. Bu bölge 3-4 katlı apartmanların bulunduğu bir konut bölgesidir. Bölgede konut üretimi Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlamış, 1950'li yıllarda katlanarak artmıştır.¹⁵ Cumhuriyetin ilk yıllarında Yenişehir semtinin kurulması ve bölgede başlayan imar faaliyetleri sonucunda Mamak-Kayaş yönünde 1930 yılında banliyö tren seferleri başlamıştır.¹⁶ Aynı yıl hem Samanpazarı'ndan Cebeci'ye yol düzenlenmiş, hem de Cebeci İstasyonu kullanıma açılmıştır.¹⁷ 1946 yılında Belediye'nin dolmuşçuluğu bölgeye getirmesi ile birlikte bölge kolay ulaşılabilir olmuştur. Bu tarihten itibaren Cebeci ve Mamak yerleşimlerinde yoğun bir nüfus artışı yaşanmış,¹⁸ nüfus profiline belirlediği biçimde bu yerleşimlerde orta ve alt gelir grubuna yönelik inşaat faaliyetleri söz konusu olmuştur.

Bu çerçevede Sadık Apartmanı orta- alt gelir gruplarının yerleşim bölgesi olan bir semtte, imar kuralları ve kullanıcının talepleri doğrultusunda şekillenmiş bir yapıdır. Ancak yine de yapının planlaması ve cephe düzenleri incelendiğinde, sınırlı olanaklar çerçevesinde tasarım ilkelerinin tutarlı bir biçimde açığa çıktığı yapılardan birisi olduğu görülmektedir. Yapı Ankara'daki apartmanlaşma sürecini anlamak için veri olarak değerlendirilebilecek nitelikte olup, konut tarihi açısından da önemli bir örnek oluşturmaktadır.

DİPNOTLAR

- 1.) Bu yazı Doç. Dr. Nuray Bayraktar'ın yürütücüsü, Doç. Dr. Bülent Batuman, Dr. Umut Şumnu ve Tezcan Karakuş Candan'ın araştırmacı, Ece Akay, Elif Selena Ayhan, Y. Yeşim Uysal ve Didem Bahar'ın bursiyer olarak görev aldığı Ankara'da 1930-1980 Yılları Arasında Sivil Mimari Kültür Mirası: Araştırma Belgeleme, ve Koruma Ölçütleri Geliştirme adlı TÜBİTAK projesi kapsamında yapılan araştırmalar ve elde edilen veriler sonucunda yazılmıştır.
- 2.) Sey, Yıldız, 1998. "Cumhuriyet Döneminde Konut", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.285.
- 3.) A.g.e.
- 4.) 1946 yılında konut yapımı için kredi vermek üzere Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş, Bina Yapımı Teşvik Kanunu ile boş arsaların konutsuz vatandaşa tahsisi sağlanmaya çalışılmış, ancak bu konuda önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. Aynı kanun ithal malzemelerin temininde vergi indirimleri ile de konut üretimini desteklemiştir. A.g.e.
- 5.) Balamir, Murat, 1975. "Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Sonbahar 1975, Ankara, ss.295-318.

- 6.) Balamir, Murat, 1975. "Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Sonbahar 1975, Ankara, ss.295-318.
- 7.) Sey, Yıldız, 1998. "Cumhuriyet Döneminde Konut", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, s.285.
- 8.) A.g.e. s. 287.
- 9.) Balamir, Murat, 1975. "Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Sonbahar 1975, Ankara, ss.295-318.
- 10.) Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 1964. "1964 Yılında Türkiye'de İnşaat Faaliyetleri", Arkitekt, Cilt 35, Sayı 319, İstanbul, ss.51-52.
- 11.) A.g.e.
- 12.) A.g.e.
- 13.) Bu dönemde disiplinlerarası ayrışma olmadığından, mimarların dışında, inşaat mühendisleri ve teknik elemanlar mimari projelere imza atabilmektedir. Suat Ağralı da mimarlık formasyonu almamıştır. Ancak yine de bu dönemde tasarımın ve projenin sorumluluğunun farklı teknik elemanlar tarafından üstlenilmesi oldukça yaygındır. Bu sebeple Sadık Apartmanının tasarımının kime ait olduğu net bir biçimde ortaya çıkamamaktadır. Bknz. Şumnu, Umut, 2013. "Adnan Canbek ve Boylu Apartmanı", Bülten Nisan 2013, Sayı: 105, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, ss. 25-28.
- 14.) Bu dönemde Ankara'da bahçe duvarlarının da projesi hazırlanarak, bu projeye ruhsat alınmaktadır. Aydın, S., K. Emiroğlu, Ö., Türkoğlu, E. & D. Özsoy, 2005. Küçük Asya'nın Binyüzü: Ankara, Dost Kitabevi, Ankara,
- 15.) Bu durum Ankara'da 1930-1980 Yılları Arasında Sivil Mimari Kültür Mirası: Araştırma Belgeleme, ve Koruma Ölçütleri Geliştirme Proje sonuçlarından anlaşılmaktadır.
- 16.) Aydın, S., K. Emiroğlu, Ö., Türkoğlu, E. & D. Özsoy, 2005. Küçük Asya'nın Binyüzü: Ankara, Dost Kitabevi, Ankara, s. 446.
- 17.) A.g.e., s. 402.
- 18.) A.g.e., s. 551.

KAYNAKÇA

- -----, 1963. "1. Beş Yıllık Kalkınma Planında Konut Sektörü", Arkitekt, Cilt 32, Sayı 312, İstanbul, ss.135-139.
- Aydın, S., K. Emiroğlu, Ö., Türkoğlu, E. & D. Özsoy, 2005. Küçük Asya'nın Binyüzü: Ankara, Dost Kitabevi, Ankara.
- Balamir, Murat, 1975. "Kat Mülkiyeti ve Kentleşmemiz", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Sonbahar 1975, Ankara, ss.295-318.
- Sey, Yıldız, 1998. "Cumhuriyet Döneminde Konut", 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Tarih Vakfı Ortak Yayını, İstanbul, ss.273-300.
- Şumnu, Umut, 2013. "Adnan Canbek ve Boylu Apartmanı", Bülten Nisan 2013, Sayı: 105, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları, Ankara, ss. 25-28.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 1964. "1964 Yılında Türkiye'de İnşaat Faaliyetleri", Arkitekt, Cilt 35, Sayı 319, İstanbul, ss.51-52.